

Prinsheerlijk fietsen langs de Demerbroeken

Deze fietstocht werd samengesteld door Argus, Natuurpunt, Kempens Landschap & de Vlaamse Landmaatschappij. De fietsroute start aan Huize Ernest Claes in Zichem. Van daaruit volg je de aangegeven fietsknooppunten, herkenbaar dankzij de wit/groene bordjes met omcirkelde cijfers. De tocht loopt door de Demervallei, onderweg kom je verschillende blikvangers tegen die een bezoekje meer dan waard zijn. De route leidt je langs onverharde wegen, je kiest dan ook best voor fietsen die daaraan aangepast zijn. Langsheen de route die 16 of 22 km (naargelang je voor de uitbreiding kiest) lang is, zijn er vrij weinig horecagelegenheden. Enkel in de dorpscentra van Testelt, Averbode en Zichem kan je de innerlijke mens versterken.

In ons verstedelijkte landschap zijn riviervalleien parels van de natuur. De Demervallei tussen Diest en Aarschot is als grote aaneengesloten groene open ruimte één van de meest waardevolle valleien in Vlaanderen. In de driehoek Testelt-Averbode-Zichem is de vallei op zijn breedst. De ligging tussen de zandige Kempen in het noorden en het leemachtige Hageland in het zuiden draagt bij tot het unieke karakter van de streek. Het oorspronkelijke landschap van moerassen en wilgenstruwelen werd al sinds de prehistorie meer en meer ontgonnen tot een lappendeken van hooiland en turfputten. In de tweede helft van de negentiende eeuw waren de Zichemse beemden één van de grote hooileveranciers voor de ruitery in Brussel en andere steden. Door de opkomst van koning auto in de twintigste eeuw verloor het paard stilaan aan belang als krachtbron en verdween dus ook de behoefte aan massale hoeveelheden hooi. Grote delen van de Demervallei werden dan ook beplant met populieren. Elzen en wilgen koloniseerden de resterende gronden. Sinds 1987 herstelde Natuurpunt op enkele percelen het hooilandbeheer. Daarbij zoeken ze een evenwicht tussen hooiland en waardevolle broekbossen om tot een zo maximaal mogelijke biodiversiteit te komen.

Het Ernest Claeshuis is nu een museum.

Onze fietstocht start in de Demervallei, met zijn landschap van natte hooilanden en broekbossen. Verder op de tocht zie je het landschap veranderen. Je rijdt uit de vallei naar de hoger gelegen en drogere gronden van het Kempense Averbode Bos & Heide met zijn dennenbossen, heide en vennen. We starten aan het huis van Ernest Claes (Ernest Claesstraat 152, Scherpenheuvel-Zichem). De startplaats ligt op ongeveer 1 km van het station Zichem. Ernest Claes werd hier geboren in 1885 en groeide op in een gezin van 9 kinderen. De bekende schrijver zette onvergetelijke figuren neer zoals 'De Witte', 'Wannes Raps' en 'Floere het Fluwijn'. Met zijn authentieke meubilair ademt de hoeve nog helemaal de sfeer uit van toen. Het huis is vandaag eigendom van de stad Scherpenheuvel-Zichem en vormt de ideale startplaats voor een bezoek

aan de omliggende natuurgebieden. In Claes' werk komen de Demer, de groene beemden en zijn bewoners ook regelmatig op de proppen.

Openingsuren van Huize Ernest Claes

Mei, juni en september: dinsdag en woensdag van 13u tot 17u, zon- en feestdag van 13u tot 18u

Juli-augustus: dinsdag tot en met vrijdag van 13u tot 17u, zon- en feestdag, van 13 tot 18u

Oktober-april: dinsdag en woensdag van 13u tot 17u

Bij huis Ernest Claes sla je rechtsaf, en volgt de Ernest Claesstraat in zuidelijke richting (richting Zichem) tot knooppunt 58 aan de spoorwegovergang. Rij verder naar knooppunt 59 (aan de Oude Demer). Wie zin heeft in een historisch aardigheidje slaat net voor het water linksaf richting knooppunt 93, naar de 'Maagdentoren'.

De Maagdentoren werd op het einde van de veertiende eeuw gebouwd door de heer van Zichem. Cirkelvormige donjons of woontorens zijn zeldzaam in België. De woonkwartalen van deze toren waren eerder beperkt. Hij fungeerde veel meer als een symbool van macht. In principe zou je deze toren met vijf schouwen en één latrine wel kunnen bewonen maar het eerste probleem duikt al op ter hoogte van de eerste verdieping: je moet drie deurvensters openen om een sprankeltje licht binnen te krijgen. Aangezien Zichem niet alleen op de grens van de Kempen en het Hageland ligt maar ook op de grens van Brabant en Limburg, was hij wellicht een versterkte grenspost en uitkijktoren ter verdediging van het hertogdom Brabant.

Keer terug naar knooppunt 59, waar de Oude Demer de Ernest Claesstraat kruist. Daar ga je linksaf, richting knooppunt 57. Net voor de

De Maagdentoren, een historische zeldzaamheid voor Vlaanderen.

Nieuwe Demer sla je rechtsaf, nog altijd richting knooppunt 57. Je fietst nu evenwijdig met de Demer. Aan het einde van de fietswegeltjes kom je uit aan de watermolen van Zichem.

Deze molen is vooral beroemd als decor voor de verfilmingen van 'De Witte', het bekende boek van Ernest Claes. Het huidige gebouw dateert uit 1771 en onderging regelmatig verbouwingen. De grote molen werd enkele jaren geleden grondig gerestaureerd door de huidige eigenaars met respect voor het uitzicht. Helaas is het waterrad nu van de Demer afgesneden, dus de molen draait niet meer.

De Demer is een rivier die haast uitsluitend wordt gevoed door afstromende neerslag, aangevoerd door tientallen grote en kleine beken. Vooral in de winter treedt de Demer buiten haar oevers zodat de Demerbroeken onder water staan. In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw was de Demer biologisch bijna een dode rivier, maar de inspanningen op het gebied van waterzuivering op het einde van de vorige eeuw werden beloond. Nu zwemt er opnieuw vis in de Demer.

Volg verder knooppunt 57. Na een vijftigtal meter rij je rechts de hoofdweg, de Pater R. Van De Wouwerstraat, in (aan je linkerkant zie je de kerk

van Zichem). Recht tegenover de hoofdingang van de kerk sla je rechts Ter Elzen in. Aan de eerste bocht ligt het oude klooster. Nu even opletten! Even voorbij die bocht – net achter de kloostermuur – sla je rechts een smal aarden pad in. Na nog wat bochtenwerk fiets je op een lang pad, dat de Hamerstraat verbindt met de Van Thienwinkelstraat. Aan je rechter kant ligt een grote open ruimte. Er staat een alleenstaande wilg, een huis en – in de verte – een jachtkansel. Waar het aarden pad uitkomt op de Van Thienwinkelstraat is het tijd om even op adem te komen...

Alleenstaande bomen zijn veel meestal veel imposanter dan bomen die dicht op elkaar groeien in een bos. Zonder concurrentie kan de kruin zich immers ten volle ontwikkelen. Zulke bomen zijn belangrijke punten in het landschap. Door vogels worden ze vaak als zangpost gebruikt. Veel vogelsoorten leven wel in een open landschap, maar hebben toch verspreide bomen en bosjes nodig.

Rij verder tot knooppunt 57. Daarna volg je knooppunt 56. Zo nader je de dorpskern van Testelt. Rij de brug over de Demer over en sla linksaf en opnieuw kom je aan een watermolen, deze keer van Testelt.

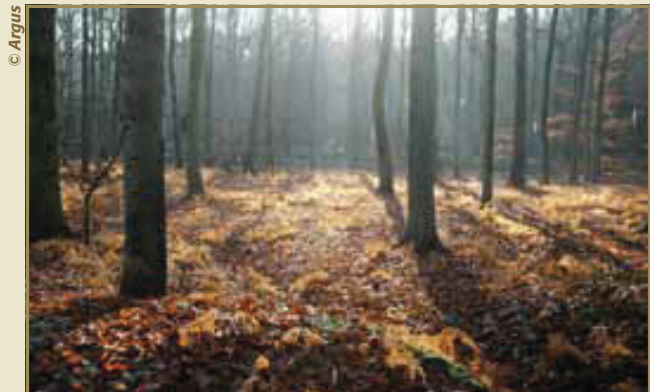
De ijzerzandstenen watermolen uit de zeventiende eeuw is maar een deel van het molencomplex dat ooit vijf verschillende raderen en molens telde en de hele Demer overspande. Enkel de graanmolen bleef bewaard.

Rij verder naar knooppunt 56. Je rijdt eerst even naast de spoorweg. Op het moment dat de weg de spoorweg naar links verlaat even opletten. De weg van het knooppuntennetwerk maakt na 50 meter een haarspeldbocht van 180° naar rechts, maar die volgen we nu nog niet. Je verlaat dus even het knooppuntennetwerk en rijdt gewoon verder

rechtdoor de aarden weg op, met aan de linkerkant een rij prachtige bomen. Waar de rij bomen eindigt, maak je straks rechtsomkeer.

De Demerbroeken zijn historisch gezien een gebied van hooilanden. De grote natuurwaarde van de Demervallei is onlosmakelijk verbonden met dit landschap, waarin ook kleine landschapselementen een belangrijke rol spelen. We denken hierbij aan hagen, houtkanten en bomenrijen of kunstmatige waterpartijen zoals poelen. Oorspronkelijk hadden de kleine landschapselementen uitsluitend een economische functie, zoals brandhout en gereedschapshout, of als veekering. Nog een reden om bomenrijen te plaatsen was de afbakening van percelen. Soms werden bomen ook geknot. Uit de knot van een wilg spruiten buigzame takken, wissel, die kunnen gebruikt worden om manden te vlechten. Maar ook op ecologisch vlak zijn kleine landschapselementen belangrijk. Want bomenrijen zijn als wegen waarlangs dieren zich kunnen verplaatsen, en bovendien bieden ze beschutting en voedsel. Dieren en planten vinden er een toevluchtsoord.

Maak rechtsomkeer en fiets wat verder door de tunnel onder de spoorweg. Trek verder richting fietsknooppunt 56. Wie graag de uitbreiding naar de Heimolen wil volgen (5 km extra) volgt aan knoop-

De bossen van Averbode maken deel uit van een grootschalig natuurontwikkelingsproject.

punt 56 verder richting knooppunt 19 tot aan de Heimolen. Keer later langs dezelfde weg terug. Wie niet naar de Heimolen wil, volgt nu knooppunt 18. De weg gaat stilaan stijgen. Als je dicht bij knooppunt 18 bent, merk je aan de rechterkant een speelbos met een zitbank en andere houten constructies. Wie nog veel energie heeft kan zich hier eventjes uitleven in het bos, wie eerder wat rust nodig heeft, kan eventjes uitblazen op de zitbank.

In 2008 ondertekenden de Vereniging voor Bos in Vlaanderen, Natuurpunt, de Vlaamse overheid, de Vlaamse Jeugdraad en Steunpunt Jeugd het charter Jeugd, Natuur en Bos. De doelstelling is meer kansen te creëren voor natuurbeleving voor kinderen via jeugdrecreatie in natuurgebieden en bossen. Spelen in bos en natuur heeft een grote educatieve betekenis en is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Een degelijk uitgewerkt natuur- en bosbeleid, gericht op bescherming, uitbreiding en herstel van natuurgebieden en bossen en draagvlakverbreding is een voorwaarde om meer van deze kansen te creëren. Hier in Averbode Bos & Heide sloegen de stad Scherpenheuvel-Zichem en Natuurpunt de handen in elkaar voor een speelbos. Op dit deel van de gemeente werden speeltuigen geplaatst. In het golvende terrein mogen de kinderen vrij spelen.

Fiets verder richting knooppunt 18 en later 25, ten slotte fiets je terug naar knooppunt 58 en kom je opnieuw uit op de Ernest Claesstraat (=startplaats).

Tussen knooppunt 18 en 25 ligt de abdij van Averbode. De uitgestrekte, intensief beheerde bossen rond de abdij van Averbode waren vroeger eigendom van de Prinsen de Merode. Tot in de zeventiende eeuw bestond het gebied uit een complex van vennen, bossen, heide en heischrale graslanden. Dit blijkt uit de historische kaarten van de abdij. Later werden de vennen ontwaterd en de open vegetaties bebost. Dit resulteerde in monotone naaldboutbossen. In 2006 kocht Natuurpunt een deel van het gebied. Met steun van Europa en in samenwerking met het ANB en de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) startten ze een grootschalig natuurherstelproject. Het project streeft het herstel van het historische complex van verschillende habitats met de bijhorende populaties van diersoorten na. Daarnaast willen de projectpartners een duurzaam beheer voor de natuur en het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed realiseren en het gebied openstellen voor zachte recreatie.

Deze fietstocht wordt eveneens uitgebreid beschreven in één van de fietsboekjes van ARGUS. Het boekje 'Prinsheerlijk fietsen langs de Demerbroeken' is verkrijgbaar in Huize Ernest Claes (Ernest Claesstraat 152, Scherpenheuvel-Zichem) of bij ARGUS (Eiermarkt 8, Antwerpen, op werkdagen van 9u tot 12u – 13u tot 16.30). Dit en de andere boekjes zijn te downloaden op www.argus.be. Daar moet je klikken naar ARGUSprojecten > Fietstochten.

Aan de startplaatsen kunnen kinderen (vanaf 6 jaar) een 'prinsentas' ontlene (mits waarborg: 20 euro/ex). In deze tas vinden ze materiaal (verrekijker, kompas, hoogtemeter, enz.) om het landschap mee te verkennen. Hoe en waar ze het onderweg kunnen gebruiken, lees je in het fietsboekje. Wie een tasje wil ontlene, start best niet later dan 14u want om 17u wordt het terugverwacht.